

Wsparcie uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym w środowisku lokalnym

**Spotkania konsultacyjne
luty/marzec 2012r.**

**Teresa Kaniowska
Wydział Resocjalizacji i Socjoterapii ORE**

Diagnoza podstawą organizowania wsparcia

- Rzetelna diagnoza potrzeb, występujących problemów obejmująca etiologię niedostosowania społecznego z uwzględnieniem czynników: wrodzonych, środowiskowych, rodzinnych, szkolnych

(zaburzenia emocjonalne, zaburzone relacje społeczne, zachowania antyspołeczne, trudności w uczeniu się, uzależnienia, nierealizowanie obowiązku szkolnego, dysfunkcjonalne środowisko rodzinne).

Diagnoza

- Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487):

Diagnoza

§ 18.1. Nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu, szkole i placówce prowadzą działania pedagogiczne mające na celu:

1) rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie sposobów ich zaspokojenia, w tym:

a) w przedszkolu – obserwację pedagogiczną zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna),

b) w klasach I-III szkoły podstawowej – obserwacje i pomiary pedagogiczne mające na celu rozpoznanie u uczniów ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się,

Diagnoza

c) w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej – doradztwo edukacyjno-zawodowe,

2) rozpoznanie zainteresowań i uzdolnień uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie wsparcia związanego z rozwijaniem zainteresowań i uzdolnień uczniów.

2. W przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, nauczyciel, wychowawca grupy wychowawczej lub specjalista informuje o tym niezwłocznie dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki.”

Diagnoza - organizowanie wsparcia

§ 29. Do zadań pedagoga i psychologa w przedszkolu, szkole i placówce należy ponadto:

1) prowadzenie badań i działań diagnostycznych dotyczących poszczególnych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, a także wspieranie mocnych stron uczniów,

2) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz realizacja różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym poszczególnych uczniów,

3) prowadzenie terapii indywidualnej i grupowej,

Inne ważne czynniki w organizowaniu wsparcia

- Wczesne udzielenie pomocy, adekwatne do zdiagnozowanych potrzeb;
- Pomoc systemowa obejmująca spójne, zintegrowane działania różnych podmiotów w środowisku, w zależności od ustalonych przyczyn zagrożenia niedostosowaniem społecznym;

Inne ważne czynniki w organizowaniu wsparcia

- **Ułatwienie dostępu dla uczniów, nauczycieli i rodziców do różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz profilaktycznej, ze szczególnym zwróceniem uwagi na uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym w środowisku lokalnym;**

Co jest ważne w modelu współpracy

Analiza i ocena istniejących zasobów:

- Czy są wystarczające?
- Czego brakuje?
- Czy utworzenie specjalistycznej placówki np. MOS ułatwi rozwiązywanie problemów i zintegrowanie działań podejmowanych w środowisku na rzecz dziecka zagrożonego niedostosowaniem społecznym?

Instytucje prowadzone przez jst różnych szczebli

Uprawnienia do współpracy
w rozwiązywaniu problemów społecznych
- ściślej **wykonywania zadań
publicznych** określają przepisy ustaw
o jednostkach samorządu terytorialnego:

- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r.
o samorządzie województwa (Dz.U. z
2001 r. Nr 142, poz. 1590 ze zm.)- art.8
ust.2

Instytucje - jst różnych szczebli

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.)- art.10 ust.1
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r.o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zm.)- art.5

Współpraca - różne jst

- Przywołanie wymienionych ustaw wiąże się z tym, że dla różnych instytucji zobowiązanych odrębnymi przepisami do realizacji zadań wspierających dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym zagrożone niedostosowaniem społecznym inna jst jest organem prowadzącym (PPP-powiat, ODN - województwo, MOS-powiat, szkoła-gmina).

Współpraca - koordynacja

- Ustalenie, która z instytucji jest jednostką koordynującą powinno nastąpić w trakcie opracowywania modelu , czy lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.
- Może PPP- ze względu na realizowane zadania, diagnozowanie, orzecznictwo, opiniowanie, terapia itp.?

Podstawy prawne podejmowanych działań

Określone przepisami prawa oświatowego zobowiązania różnych podmiotów do realizacji określonych zadań:

Art. 5a ust.2 ustawy o systemie oświaty stanowi, że zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki, w tym profilaktyki społecznej, jest zadaniem oświatowym jednostek samorządu terytorialnego różnych szczebli.

Podstawy podejmowanych działań

- **Art.5 ust.5a** - zakładanie i prowadzenie publicznych szkół specjalnych oraz placówek wymienionych w art. 2 pkt 3-5 i 7 uso należy do zadań własnych powiatu.
- 3) placówki oświatowo-wychowawcze,
 - 4) poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
 - 5) MOW, MOS, SOSW, SOW,
 - 7) Placówki zapewniające opiekę i wychowanie w okresie pobierania nauki poza miejscem zamieszkania.

Kształcenie specjalne

- **Art. 71 b uso** stanowi, że kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież, o których mowa w art. 1 pkt 5 i 5a uso (niepełnosprawne i niedostosowane społecznie) wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy;
- Kształcenie to odbywa się w szkołach ogólnodostępnych, specjalnych, integracyjnych oraz ośrodkach, o których mowa w art.2 pkt5;

Kształcenie specjalne w ośrodku

Szczegółowe zasady określają przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1489)

Kształcenie specjalne w MOS

- Uczeń zagrożony niedostosowaniem społecznym może być zakwalifikowany, zgodnie z treścią orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanego przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną do umieszczenia w młodzieżowym ośrodku socjoterapii.

Starosta zapewnia kształcenie specjalne

- **Art. 71b ust 5b uso** określa, że starosta jest zobowiązany zapewnić kształcenie specjalne uczniowi posiadającemu orzeczenie zgodnie z zaleceniem, czyli w szkole specjalnej zorganizowanej w MOS.
- Jeżeli starosta nie prowadzi takiego ośrodka, kieruje dziecko do najbliższego powiatu prowadzącego taki ośrodek.

Gdy brak MOS w sąsiednim powiecie

Na podstawie zdiagnozowanych
w środowisku potrzeb dotyczących udzielenia
pomocy uczniom zagrożonym
niedostosowaniem społecznym,
w porozumieniu z innymi partnerami -
uczestnikami lokalnej strategii rozwiązywania
problemów społecznych można rozważyć
utworzenie MOS na terenie powiatu.

Zadania MOS a zadania szkoły

- Analiza zadań przewidzianych dla MOS (rozporządzenie MEN z 12 maja 2011 r. - Dz. U. Nr 109, poz.631) wskazuje na potrzebę eliminowania przyczyn i przejawów zaburzeń zachowania oraz przygotowanie wychowanków do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi.

Zadania MOS

**Zadania przewidziane dla MOS
są realizowane przez :**

- ☐ organizowanie zajęć resocjalizacyjnych,
- ☐ terapeutycznych,
- ☐ profilaktyczno-wychowawczych umożliwiających nabywanie umiejętności życiowych ułatwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym,
- ☐ organizowanie i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (rozporządzenie MEN z 17 listopada 2010 r. - Dz.U. Nr 228, poz. 1487)

Formy PPP

Głównie:

Zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym.

W przedszkolu, szkole i placówce pomoc psychologiczna jest udzielana również rodzicom uczniów i nauczycielom w formie porad, konsultacji, warsztatów, szkoleń.

Zadania MOS a zadania szkoły

Zgodnie z przepisami §6 cytowanego rozporządzenia różnica między formami ppp udzielanej w przedszkolu, szkole i placówce polega na tym, że w przedszkolu i placówce nie organizuje się klas terapeutycznych, nie ma też zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i rozwijających uzdolnienia, gdyż te są realizowane w ośrodku w godzinach popołudniowych.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole

- Jednakowe zadania w zakresie ppp przewidziane przepisami tego samego rozporządzenia dla szkoły i MOS skłaniają do postawienia pytania, czy rzeczywiście rodzaj zdiagnozowanych u uczniów zaburzeń wymaga odizolowania i udzielenia specjalistycznej pomocy w warunkach ośrodka?

MOS jako placówka środowiskowa

W przypadku dokonania oceny skali zjawiska zagrożenia niedostosowaniem społecznym uczniów, skłaniającej do podjęcia decyzji o utworzeniu ośrodka należy wziąć pod uwagę w pierwszej kolejności:

- ✓ Możliwość zatrudnienia wykwalifikowanej kadry,

MOS jako placówka środowiskowa

- ✓ Możliwość zapewnienia wychowankom wieloprofilowej pomocy specjalistycznej (MOS musi się różnić od szkoły, aby istniało rzeczywiste uzasadnienie powołania go),
- ✓ Możliwość rozwijania kompetencji wychowawczych rodziców uczniów sprawiających trudności (uczeń nie powinien być umieszczony daleko od rodziny),

MOS jako placówka środowiskowa

- ✓ Możliwość ścisłej współpracy nie tylko z rodzicami, ale innymi podmiotami w środowisku lokalnym w rozwiązywaniu problemów, w tym okresowe udzielenie pomocy dziecku sprawiającemu trudności i jego powrót do szkoły ogólnodostępnej, przy dalszym monitorowaniu sytuacji ucznia.

MOS jako placówka środowiskowa

- Podstawę prawną podejmowania takich działań stanowi **przepis § 21** rozporządzenia MEN z dn. 12 maja 2011 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz.U. 109, poz. 631);

MOS jako placówka środowiskowa

W brzmieniu: Młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii współpracują ze szkołami ogólnodostępnymi w zakresie diagnozowania i rozwiązywania problemów dydaktyczno-wychowawczych uczniów niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

Wsparcie merytoryczne- partnerzy

*Wg przepisu § 22 ust.3 rozporządzenia ppp
(Dz.U. 2010 r. Nr 228, poz. 1487):*

W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zespół ds. ppp, na podstawie ustalonych form, sposobu i czasu udzielania pomocy określa również działania wspierające rodziców przez: poradnie pp, w tym specjalistyczne oraz placówki doskonalenia nauczycieli, organizacje pozarządowe i instytucje działające na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

Wsparcie merytoryczne - partnerzy

Wg przepisu § 32 rozporządzenia ppp (Dz.U. 2010 r. Nr 228, poz. 1487):

Wsparcie merytoryczne dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej zapewniają poradnie pp, w tym specjalistyczne oraz placówki doskonalenia nauczycieli.

Zmiany w przepisach

- **Usunięcie z przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich placówki o nazwie *młodzieżowy ośrodek socjoterapii*, jako miejsca wykonywania środka wychowawczego zastosowanego przez sąd na podstawie przepisów cytowanej ustawy nastąpiło wraz z ogłoszeniem w DZ. U. Nr 149, poz.887 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.**

Zmiany w przepisach

Od 1 stycznia 2012 r. obowiązuje tryb umieszczania dzieci i młodzieży w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (jako podstawowy) na wniosek rodziców, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Tryb ten obowiązywał wcześniej - art. 71 b ustawy o systemie oświaty.

Zmiany w przepisach

- Po 1 stycznia 2012 r. w MOS-ach przebywają nadal wychowankowie umieszczeni w dwóch trybach, na podstawie art.6 pkt 9 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i na wniosek rodziców.
- Stan związany z umieszczeniem nieletnich będzie stopniowo wygasał - dotyczy orzeczeń wydanych do 31 grudnia 2011 r.

Zmiany w przepisach

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym (Dz.U Nr 296, poz. 1755)- w odniesieniu do nieletnich umieszczanych w MOS obowiązuje stosowanie §14- poprzednie rozporządzenie z 2004 r. ze zm. z wyjątkiem §5 i § 7

Zmiany w przepisach

- Wskazane w § 14 odniesienie do przepisów § 5 i §7 dotyczy dostosowania nazw indywidualnych programów resocjalizacyjnych lub terapeutycznych do obowiązujących przepisów rozporządzeń MEN w sprawie organizowania kształcenia specjalnego (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1489) oraz w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz.1487).
- Dotychczas dla wychowanków MOW były opracowywane Indywidualne Programy Resocjalizacyjne IPR a dla wychowanków MOS Indywidualne Programy Terapeutyczne IPT.
- Aktualnie dla ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego obowiązuje opracowanie programu o jednej nazwie: Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego IPET.

Zmiany w przepisach

- Za realizację IPET odpowiadają wszyscy nauczyciele, wychowawcy i specjaliści prowadzący zajęcia z wychowankiem, dlatego zrezygnowano z regulacji wskazującej wychowawcę, jako odpowiedzialnego za realizację programu.
- W § 7 obejmującym kwestię przeniesienia wychowanka w szczególnie uzasadnionych przypadkach istotnych dla procesu resocjalizacyjnego lub terapeutycznego zmiana ma charakter porządkujący, również związany z wymienionymi wyżej przepisami rozporządzeń MEN z 2010 roku. Zamiast ***Opinii zespołu wychowawczego*** aktualnie korzysta się z **oceny dokonanej przez zespół do spraw pomocy psychologiczno-pedagogicznej**.

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562 ze zmianami):

§ 6. 1. Nauczyciel jest obowiązany, na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom.

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

2. Dostosowanie wymagań edukacyjnych, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom, następuje także na podstawie opinii niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym niepublicznej poradni specjalistycznej, o której mowa w art. 71b ust. 3b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zwanej dalej „ustawą”.

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

3. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego albo indywidualnego nauczania dostosowanie wymagań edukacyjnych, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia może nastąpić na podstawie tego orzeczenia.

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

Rozporządzenie Ministra Edukacji
Narodowej z dnia 7 października 2009 r.
w sprawie nadzoru pedagogicznego
(Dz. U. Nr 168, poz. 1324):

§ 20. 1. Dyrektor szkoły lub placówki publicznej we współpracy z innymi nauczycielami zajmującymi stanowiska kierownicze, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego:

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

- 1) przeprowadza ewaluację wewnętrzną i wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia jakości pracy szkoły lub placówki;
- 2) kontroluje przestrzeganie przez nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek;
- 3) wspomaga nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez:
 - a) organizowanie szkoleń i narad,
 - b) motywowanie do doskonalenia i rozwoju zawodowego,

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

c) przedstawianie nauczycielom wniosków wynikających ze sprawowanego przez dyrektora szkoły lub placówki nadzoru pedagogicznego.

2. Ewaluację wewnętrzną przeprowadza się w odniesieniu do wszystkich lub wybranych wymagań, których mowa w § 7 ust. 4, lub do innych zagadnień uznanych w szkole lub placówce za istotne.

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002 roku w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowywanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków (Dz. U. Nr 46, poz. 430):

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

§ 2. 1. Ze środków na doskonalenie zawodowej nauczycieli, o których mowa w art. 70a ust. 1, ustawy Karta Nauczyciela dofinansowuje się m.in.:

- organizację szkoleń, seminariów oraz konferencji szkoleniowych dla nauczycieli, w tym nauczycieli zajmujących stanowiska kierownicze,
- przygotowanie materiałów szkoleniowych i informacyjnych,

Inne przepisy istotne w omawianej problematyce

- organizację warsztatów metodycznych i przedmiotowych oraz innych form doskonalenia zawodowego wynikających z potrzeb edukacyjnych na danym terenie,
- organizację doskonalenia zawodowego nauczycieli szkoły lub placówki,
- szkolenie rad pedagogicznych.